

DELA VSKA

PRAVICA

Glasi lo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četrt leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročila na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

Jože Gostinčar:

Kai je kapitalizem?

V sedanjih časih se zelo veliko govori o kapitalizmu. Največ seveda zaradi tega, ker zdihuje pod tem hudim duhom devetdeset stotin vsega človeštva. Neka težka mora leži nad človeštvom, katere si pa še velik del ljudi ne more jasno razlagati, deloma zaradi nepoučenosti, deloma pa zaradi neresnične razlage kapitalistov in njihovih prijateljev o delu in vplivu kapitalizma na javno življenje. Zato so pojmi med delovnim ljudstvom o kapitalizmu in kapitalu še vedno nejasni in zato ni čudno, da se nahaja med ljudstvom še mnogo zmot. Ljudstvo še dandanes smatra kapital za kapitalizem in nasprotno. To je pa zmot, ki se goji s tem, da so posestniki kapitala obenem tudi pristaši in vršilci kapitalističnega gospodarstva. To zmot je sprejelo delovno ljudstvo od kapitalistov, ki smatrajo kapitalizem za vzor javnega gospodarstva, ljudstvo pa radi tega misli, da je kapital že kapitalizem in smatra vsakega, ki poseduje nekaj kapitala, za kapitalista, četudi si je kapital pridobil z lastnim delom.

Kapital, pa naj si bo v katerikoli obliki, sam na sebi ni kapitalizem. Postane pa orodje kapitalizma, kakor hitro stopi v službo izkoriščanja ljudi v lastnikovo korist.

Kapital pa tudi ni kapitalizem, ako služi splošni javnosti in pa onim, katere zaposluje pri podjetjih. Ako imajo delavci soudeležbo na čistem dobičku podjetja, ako nosijo tudi odgovornost za podjetje in ako se dobiček ne nabira iz pretiravanja cen blagu, potem kapital ne pomeni kapitalizma, temveč družabništvo. Seveda, v omejenem smislu.

Kapital je za vsako podjetje in gospodarstvo potreben, ker podjetje brez kapitala sploh ni mogoče. Vsak gospodarski sistem, pa naj si bo kapitalističen, socialističen ali komunističen, potrebuje kapitala. Razlika je le v tem, kako in komu kapital služi.

Današnja doba se imenuje kapitalistična zato, ker kapital ne služi javnosti in delu, temveč osebnemu dobičku. Denar je vse, tudi človek (izvzemši kapitalista) nič. To je rečenica in načelo kapitalistično materialistične dobe, ki ne pozna ne Boga ne njegovih zapovedi. Zato pa smatra ljudstvo tudi kapital sam kot škodljiv in protidružaben.

Denar in vse naravne dobrine same niso kapitalizem, temveč kapital, ki pa more biti po danih razmerah v službi kapitalizma, ali pa socialističnega gospodarstva.

Iz teh vrstic je razvidno, da kapital sam na sebi ni kapitalizem in ne socializem, temveč pripomoček obojestrnemu gospodarstvu. Kapitalizem pa je izkoriščanje kapitala, dela in vsega ljudstva v sebične namene.

Ako vemo, da je kapitalizem občeškodljiv, ker gospodarsko zaslužuje skoro vse ljudstvo, posebno pa delavski stan, zato ne more biti nikdar dovolj opominov na delavce, da se organizirajo v strokovnih organizacijah v obrambo svojih gospodarskih interesov. Jugoslovanska strokovna zveza v Ljubljani in nje skupine po raznih krajih so ustanovljene za varstvo delavskih interesov. Zato naj vsak delavec postane član te organizacije!

Mirovni pokret pod vodstvom kapitalizma

Centralno tajništvo Zveze narodov je izdalo pred kratkim tako zvano »Vojaško knjigo«. Knjiga obsega 1230 strani in se naslanja na proračune posameznih držav za leto 1930, ter 1931. V tej knjigi opisuje tajništvo oboroževanje v dvainšestdesetih državah v treh delih.

Prvi del obravnava armado na kopnem, mornarico in vojno letalstvo. Drugi del se peča s proračunom in z izdatki posameznih držav, ki so v zvezi z njeno obrambo. Tretji del obdeluje sirovine, ki so potrebne za oboroževanje.

Iz te knjige bomo navedli podatke o stanju armade, mornarice in vojnega letalstva in izdatke za obrambna sredstva. Pri tem se bomo posluževali raznih kratic, in sicer: A za stalež vojaštva na kopnem, M za mornarico, L za letalstvo, I izdatki v dinarjih.

Albanija. A: 13.466 mož. M: —. L: —. I: niso navedeni.

Nemčija. A: 98.698 mož. M: 15.000 mož. L: —. I: 9.218.781.000 Din.

Argentinijska. A: 101.354 mož. M: 11 tisoč mož. L: —. I: 2.052.442.600 Din.

Avstrija. A: 21.432 mož. M: —. L: —. I: 845.650.000 Din.

Belgija. A: 69.010 mož. M: —. L: —. I: 1.229.667.000 Din.

Bolivija. A: 8000 mož. M: —. L: —. I: 163.020.000 Din.

Brazilijska. A: 47.103 mož. M: 10.150. I: 1.145.950.000 Din.

Anglija: Velika Britanija in Sev. Irska: 1. Regularna armada 137.244 mož. — p. Teritorialna armada 171.452 mož. — 3. Indijska armada 62.184 mož. (Vključno vojaštvo na raznih otokih in rezerva znaša celokupna moč 529.468 mož.) — Mornarica: 99.800 mož. — Vojno letalstvo: 32.000 mož. — Celokupni izdatki 24.700.000.000 Din.

Avstralija. A: 56.800 mož. M: 12.465 mož. L: —. I: 984.740.000 Din.

Kanada. A: 57.222 mož. M: 1869 mož. L: 911. I: 408.883.000 Din.

Južna afriška unija. A: 15.640 mož. I: 275.080.000 Din.

Irska. A: 6219 mož. M: —. L: —. I: 375.700.000 Din.

Nova Zelandija. A: 16.900 mož. M: —. L: —. I: 275.080.000 Din.

Bulgarijska. A: 32.412 mož. M: —. L: —. I: 424.930.000 Din.

Čile. A: 22.360 mož. M: 8000 mož. L: —. I: 1.563.965.000 Din.

Kitajska. A: 1.800.000 mož. M: —. L: —. I: 4.550.000.000 Din.

Kolumbijska. A: 8909 mož. M: —. L: —. I: 319.891.000 Din.

Kosta Rika. A: 37.580 mož. M: —. L: —. I: 39.000.000 Din.

Kuba. A: 12.458 mož. M: —. L: —. I: 625.872.000 Din.

Danska. A: 9955 mož. M: —. L: —. I: 624.487.000 Din.

Dominik. republike. A: 2128 mož. M: —. L: —. I: 58.500.000 Din.

Egipt. A: 12.485 mož. M: —. L: —. I: 578.669.000 Din.

Ekvador. A: 5323 mož. M: —. L: —. I: 96.850.000 Din.

Španija. A in M: 214.653 mož. L: —. I: 4.753.505.000 Din.

Estlandija. A: 12.000 mož. M: —. L: —. I: 265.356.000 Din.

Združene države Sev. Amerike. A: 309.400 mož. Podatki za M in L: manjkajo. I: 72.973.720.000 Din.

Finska. A: 30.750 mož. M: —. L: —. I: 907.137.000 Din.

Francija. A: doma 276.108 mož., prekomorske 223.690 mož. M: ni podatkov. L: 39.695 mož. I: 25.036.740.000 Din.

Grčija. A: 61.648 mož. M: 14.000 mož. L: —. I: 1.161.550.000 Din.

Gvatemala. A: 6650 mož. M: —. L: —. I: 312.156.000 Din.

Haiti. A: 2770 mož. M: —. L: —. I: 347.828.000 Din.

Honduras. A: 2250 mož. M: —. L: —. I: 94.783.000 Din.

Ogrska. A: 34.990 mož. M: —. L: —. I: 982.244.000 Din.

Italija. A: 210.000 mož. M: 48.782 mož. L: 24.000 mož. I: 13.956.624.500 D.

Japonska. A: 210.880 mož. M: 73.880 mož. L: ? I: 12.809.469.900 Din.

Letska. A: 20.450 mož. M: —. L: —. I: 429.000.000 Din.

Liberijska. A: 6386 mož. M: —. L: —. I: 7.855.600 Din.

Litva. A: 17.840 mož. M: —. L: —. I: 310.128.000 Din.

Luksemburg. A: 400 mož. M: —. L: —. I: 10.637.000 Din.

Mehika. A: 64.200 mož. M: —. L: —. I: 2.378.123.000 Din.

Nikaragua. A: 337 mož. M: ? L: ? I: 4.241.700 Din.

Norveška. A: 13.612 mož. M: ? L: ? I: 559.000.000 Din.

Panama. A: 756 mož. policije. I: 63 milijonov 406.160 Din.

Paragvaj. A: 2915 mož. I: 203.145.000 dinarjev.

Nizozemska. A: 37.260 mož. M: 7500 mož. L: ? I: 1.742.472.600 Din.

Peru. A: 4045 mož. I: 48.538.600 Din.

Perzija. A: 40.000 mož. I: 1419 milijonov 80.000 Din.

Poljska. A: 268.000 mož. I: 4861 milijonov 671.300 Din.

Portugalska. A: 52.905 mož. I: 990 milijonov 200.000 Din.

Romunija. A: 187.120 mož. I: 3267 milijonov 160.000 Din.

Salvador. A: 4100 mož. I: 119.279.500 dinarjev.

Siam. A: 25.000 mož. I: 1102.892.000 dinarjev.

Švedska. A: 23.000 mož. M: 1680 mož. L: 553 mož. I: 1912.200.000 Din.

Švica. A: 152.436 mož. I: 874.120.000 dinarjev.

Češkoslovaška. A: 149.694 mož. I: 2772.250.000 Din.

Turčija. A: 140.000 mož. I: 1748 milijonov 756.200 Din.

Rusija. A: 800.000 mož. I: 34.336 milijonov 250.000 Din.

Urugvaj. A: 8100 mož. I: 449.176.000 dinarjev.

Ostale. A: 117.591 mož. M: 2260 mož. L: —. I: 2522.900.000 Din.

Skupaj izdatkov 256.169.553.900 Din.

Stalež armad seveda ni popoln, ker skriva vsaka država dejansko stanje, kolikor le more. Izdatki odgovarjajo resnici le v toliko, kolikor so navedeni v proračunih posameznih držav. Vsaka velika ima pa najmanj eno tretjino skritih postavk za oboroževanje. Sicer pa govore že te ogromne številke dovolj jasno. Vprašanje je le, koliko časa bo človeštva še zmoglo te ogromne vsote za brezumno oboroževanje. Ko bi človeštvo zidalo vse svoje narodno, gospodarsko in javno življenje na pravici, poštenosti, predvsem pa na ljubezni, bi odpadle te ogromne žrtve, poleg tega bi pa vladal resničen mir.

Naloge delavskih žen

Nemško glasilo kovinarjev »Der Metallarbeiter« prinaša v svoji prilogi »Das Frauenleben« daljši članek pod naslovom »Gospodarska moč delavske žene«, katerega v celoti priobčujemo.

»Naše delavske žene stoje danes sredi najhujšega boja za življenjske potrebe. Toda ali ni žalibog tako, da večina žen te svoje naloge še prav ne vidi. One ne morejo razumeti borbe mož, ne morejo doumeti, da so danes kot gospodinje in matere potisnjene v ta boj za pravice delojemalcev, za pravice družine. Če bi samo eno dosegli pri ženah, in sicer: da bi žene uvidle važnost dela na strokovnem in združnem polju, da bi bile vse žene iz načelnega prepričanja za strokovničarstvo in združništvo. Če bi to dosegli pri ženah, bi že mnogo dosegli.

Poizkusimo torej gospodinjji pojasniti, da je strokovno delo mož le polovičarsko, če ni venčano z delom gospodinje. Pri tisočih demonstracijah je bila žena priča vzklikov: »Ti žena hlapčujš za kapital, za veletrgovine, za enotne cene v trgovinah. Ti nisi več samostojna, moraš plačati ceno, katero ti predpišejo tovarnarji, nimaš nobene možnosti soodločevati pri določevanju cen. Kratko: Ti žena si postala sužnja velekapitala!«

Ti kliki na pomoč niso bili napačni. V resnici se kapitalistični profitsistem ni ustavil ob vratih družine. Mož, žena in otroci, vsi stoje, ne da bi se tega zavedali, več ali manj v službi velekapitala. V toliko imajo demonstracije, ki jih vsak dan doživljamo, svoje dobro. Če pa bo ostalo samo pri teh demonstracijah, ni še nič doseženega. Gospodinje morajo skupno z možmi stopiti v boj. Orodje delojemalca pa je posest. Človek, ki je brez orožja, lahko še toliko protestira proti krivici, njegovega protesta ne vzamejo resno, ker je brez moči. Drugače pa je z močnim. Njegova beseda nekaj velja, ker ji da poudarka s svojo močjo.

To je načelo pri strokovnem in združnem delu.

Ti načelni pogoji so bili izhodišče našemu delu. Mi smo nastavili čisto enostavni račun: Če vsi delavci leto za letom redno nabavljajo svoje potrebščine v svojih trgovinah, bomo prišli v doglednem času do skupne posesti, bomo imeli vrednosti, kakor: tovarne, stroje, avtomobile, skladišča, trgovine itd.

Čim več kupuje gospodinja v svoji trgovini, temveč prispeva z majhnimi prispevki k skupni posesti in tem hitreje in mogočneje se bo povečala skupna posest. Ta skupna posest je glavni in zadnji cilj vsega združnega in strokovnega prizadevanja. Imamo mnogo posesti, smo močno oboroženi. Če pa zapravljamo moč posameznika s tem, da uspehe strokovnega dela, plače vračamo kapitalu, naš denar prinašamo v podjetja kapitalistov, potem gine orožje v naših rokah, mi sami postanemo brez moči in vsi kliki po pravici zamrejo brez uspeha.

Ta naš enostavni račun se je rešil in soglasja do pičice natančno.

25 let so gradili odjemalci s svojimi majhnimi prispevki nemško združno gibanje, posebno združgo državne zveze nemških konsumov. Kar imamo danes, je bilo v pravem pomenu besede z neznatnimi prispevki znešeno.

S tem, da se je promet dvignil, je bilo združno gibanje kos svoji nalogi, katero si je nadelo, namreč: Ustvaritev sosesesti v gospodarstvu.

Iz naslednjega razvidimo, kako je rastel promet združgo državne zveze nemških konsumnih društev: 1924: 100.4 milijone RM; 1926: 128.6 milij. RM; 1928: 180.5 milij. RM; 1930: 204.6 milij. RM.

Radi tako hitrega dviga prometa se je lahko začelo z lastnim proizvajanjem blaga. Tako smo tekom časa postavili tovarno za tovarno, katere so vse last »Gepag«, to je nakupovalna in proizvajalna akcijska družba nemških konsumnih društev, katero lahko imenujemo »Konsumno društvo vseh konsumnih društev«.

Tudi pri postavljanju tovarn se je druga vedno zavedala, da je vsaka tovarna last članov in da pomeni en ko-

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Protestni shod na Jesenicah

V nedeljo dne 27. septembra se je vršil protestni shod kovinarjev in ostalega delavstva. Shod je bil nad vse pričakovanje dobro obiskan. Shod je otvoril in vodil tov. Gosar, predsednik kovinarske organizacije, Jugoslov. strokovno zvezo je pa zastopal tov. Jože Rozman, ki je bil obenem tudi glavni poročevalec.

V svojem govoru je poudarjal, da je delavstvo v vedno težjem položaju kljub visoki kulturi in kljub velikemu napredku človeštva, zlasti v tehniki. Po naukih Kristusove cerkve bi moralo vse to služiti v korist splošnosti. Življenje dokazuje ravno nasprotno. Delavci stradajo, tisti, ki imajo dobiček od dela, pa se skušajo ožestiti skoraj vseh dajatev. Znamenje, da ne čutijo v sebi prav nobene odgovornosti niti napram splošnosti, niti ne napram Bogu. Saj Boga priznavajo. Toda na njega se skiteujejo le v toliko, v kolikor menijo, da jim naj bi služil v potrditev njihovih krivic. Zalibog je zajel ta duh ponekod tudi delavstvo. Manjka zavesti, da je delavstvo ena družina in da mora svoje zadeve reševati v skupnem delu. Tako pa menijo voditelji nasprotno organizacije, da je delavstvo v korist, če hočejo uganjati terorizem. Tudi terorizmu v delavskih vrstah velja naš boj. Brez demokracije v delavskih vrstah ni pravičnosti, brez pravičnosti tudi ni srečnega delavstva. Krščansko delavstvo se mora zlasti tega zavedati in ne odjenjati v boj za najsvetejša prava delavska. Organiziran boj je ja mogoč le v organizaciji. Zato se ne strahimo prav nobenih žrtev v tem pogledu. Zlasti moramo delati v njeg aktivno, posebno od mlajših tovarišev bi to želeli. Tovariši, zavedajmo se, da ni naš namen, da delamo kapitalu, ampak da delamo sebi, da gradimo s tem delavsko kulturo, ki je kultura bodočnosti!

Ko so bili referati končani, je predložil tovariš predsednik sledečo resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta:

Resolucija.

Z ozirom na težko gospodarsko stanje naših bratovskih skladnic zahtevamo, da naj država izda čimprej nov za-

kon o rudarskem zavarovanju. Zakon naj daje vse pogoje, da bo možno sanirati finančno vprašanje bolniškega kakor starostnega zavarovanja. Skratka: upoštevajo naj se predlogi strokovnih organizacij in Delavske zbornice v Ljubljani.

Uvede naj se že enkrat kontrola nad karteli in trusti, posebno onimi, ki imajo v naši državi velike ugodnosti z zaščitno carino.

Z zakonom naj se zaščiti in določi minimum delavskih plač. Te plače morajo odgovarjati življenjskemu eksistenčnemu minimumu. Nižja plača, kakor bi bila določena, se ne sme plačevati v nobenem oziru.

V svrhu omiljenja brezposelnosti naj se skrajša delovni čas, ne da bi se s tem znižale delavske plače.

Smatramo za važno in potrebno, da sodelujejo obratni zaupniki pri upravi podjetij.

Država naj skrbi za strogo izvajanje socialne zakonodaje.

Kovinarji

KLEPARJI - LJUBLJANA

V nedeljo 18. oktobra ob pol 10 dopoldne bo v prostorih Rokodelskega doma v Komenskega ulici reden mesečni sestanek naše skupine. Vsi tovariši so vabljeni, da se tega sestanka udeležijo. Dnevni red bo zelo važen. Tajnik.

Jesenice. V času, ko živimo v dobi gospodarskih kriz, se v svetu pojavljajo slučaji, proti katerim bi morala protestirati vsa javnost. Zato naj ta apel velja njej.

Sprejem novega delavstva pri K. I. D. se vrši na tak način, da bi bilo molčanje nedopustno. Medtem, ko tolažijo od vojakov došle fante z besedo »počakajte«, sprejema tovarna v delo ljudi, ki prihajajo od vseh vetrov in o katerih se šušlja, da niso niti naši državljani. Celé gruče mladih fantov,

di v lastnih zadružnih obratih proizvajane blaga je znašala leta 1924: 10.2 milijona RM; leta 1926: 22 milij. RM; leta 1928: 36.4 milij. DM in leta 1930: 39.1 milij. RM. Te številke dovolj jasno govorijo. One dokazujejo, da stoje konsumne zadruge z ustanavljanjem lastnih tovarn na pravem mestu. Čem več lastnih tovarn, temveč svobode in samostojnosti. Če torej gorenja izvajanja zaključujemo z opominom: »Ustvarjajte posest dosedaj brezposelnim ljudskim slojem,« mora biti umevno učinek tega poziva ta, da se vsak delojemalec zaveda svoje moči kot kupovalec in svoje življenjske potrebe načelno nabavlja samo v trgovinah zadrug državne zveze nemških konsumnih društev.

dati zaključkom Marxovim prav... Kdor bere Marxovo knjigo in če doume željno mrežo njegove logike, je tako rekoč izpostavljen nekakemu zračnemu pritisku, ker ne ve, kako se naj izogne zaključkom, če so priznali avtorji, ki so najmanj osporovani, premise, na podlagi katerih sklepa Karl Marx.

Slično kot liberalni ekonom se izraza tudi Adolf Held: »Če reče Lasalle o sebi, da piše vsako vrstico oborožen z izobrazbo stoletja, je v tej drzni frazi gotovo resnica, da ne zaostajajo voditelji današnje socialdemokracije prav nič za svojimi literarnimi nasprotniki, kar se tiče filozofične, zgodovinske in narodno gospodarske izobrazbe. Večina izmed njih celo prekašajo zaradi tega, ker posedujejo popolno filozofsko izobrazbo, katere postaja danes že redko blago. To velja zlasti o voditelju voditeljev Karlu Marxu...« Verigo dialektičnih končnih zaključkov Lasalle stalno prekinja potom strastne kritike, potom zgodovinskih opisovanj in potom praktičnih predlogov. Iz njegovih brošur in spisov odseva redko popolna jasnost. Nasprotno je pri Marxu v njegovem Kapitalu sicer nakopičen ogromen literaren, statističen, zgodovinski in zakonodajen material, toda dialektičen razvoj je izpeljan v vsej knjigi v nenapadljivi doslednosti od prvega do zadnjega stavka, zbrani material pa služi le v podkrepitve razlage in v dokaz učenosti pisatelja... Marx pričinja z definicijo vrednosti, to se pravi z definicijo materialne vrednosti, in sicer takoj na način, da popolnoma loči materialno vrednost od

sinov starih delavcev, čaka milosti, da bi dobili dela, toda prezirani so.

Kdo ima tukaj prste vmes? Tako delo ni državo, še manj pa socialno zlo omilja. Brezposelnost je hudo zlo in ne odrekamo potrebe nikomur. A najmanj imajo pravico do dela pri nas ljudje, ki ne morejo dokazati potrebe, medtem ko gremo domačini dan na dan v hujše zlo. Kaj poret k temu občni Jesenice in Kor. Bela? V proračunih so postavke za brezposelne podpore, katere plačujejo davkoplačevalci, okrožnice dežujejo »hranilec«. Opomini v časopisih se množijo, toda vsi ti naj še napravijo svojo dolžnost do skrajnosti. Sicer je nevarnost, da bodo taki klci zveneli v javnosti smešno.

Ali mar mislite, da naj domači fantje žive od vode? Zimski čas se bliža, ko dela sploh ni in obično bodo morale vzdrževati brezposelne. Teh bo pa zaradi zgoraj navedenega postopanja dan na dan več. Da se z bremenit občine ne preoblože, imajo interes na tem vsi javni organi in delavci, kakor tudi tovarna sama.

Mladi ljudje so izročeni česti, kriminalno strašno govorijo, odgovorni elementi pa vse to hladno preidejo. Ali je res, da se mora mlademu človeku privzgojiti delamrznost, ko ima do dela in življenja dolžnost in pravico.

Odgovorni faktorji v vodstvu tovarn ne bi smeli delati krivice tistim, ki so in še bodo mogli državljanske dolžnosti vršiti in v katerih ni mogoče zatreti čuta: *Ziveli moram!* Opazovalec.

Jesenice. Članski sestanek se vrši v nedeljo ob pol desetih dopoldne v mali dvorani. Dnevni red: Poročilo predsednika in raznoterosti.

Viničarji

Ljutomer. V našem mestu imamo gospoda, pri katerem samo letos ni bilo v službi nič več hlapcev kakor 118. Razumljivo je potem, da morajo tudi viničarji pogosto menjati pri njeni svoji službi; ker se njim gode vsemogoče krivice. Zelo hud je ta gospod na našo strokovno organizacijo, saj smo nedavno dobili v roke pismo pogodbo, potem katere bi se viničarji obvezali, da ne sme biti član »Strok. zveze viničarjev«. Tudi komisije smo že imeli s tem vinogradnikom in je pri eni njegovih sinov tako nastopal, da je v občinski pisarni, kjer se je komisija vršila, celo črnilo razlival po mizi. Pa se nismo najmanj ustrašili; določbe viničarskega reda so morale veljati. Sedaj bomo gotovo zopet trčili. Viničarja šikanira, kjer ga more, delati mu ne da, dočim si tuje delavce najema, nagrade, pravi, da po viničarskem redu sploh ne prizna in tudi drugih pravic viničarjev ne. Bomo videli!

Ljutomer. Vedno se sliši, posebno pa, kadar viničar na račun pride, da bi naj sprejel tudi plačilo za svoje delo, da ni vredno več imeti vinograda, da je z vinogradništvom sama izguba itd. Pretekli mesec je bilo v Ljutomerški okolici napredaj eno vinogradniško veleposstvo. 15 kupcev se je baje takoj potevalo za to posestvo. Kupil ga je nazadnje Ljutomerčan, kateri je itak znan, da poseduje gotovo v celi, tudi daljnji okolici največji kompleks vinogradov in kateri ima gotovo dovolj praktične izkušnje, kakšna je torej rentabilnost vinogradov. Iz tega more tudi najpriprostejši viničar sklepati, zakaj se je kar naenkrat 15 kupcev oglasilo za vinograd, zakaj je ta vinograd še dokupil tak, ki jih že sam ima skoraj preveč. Gotovo ne zaradi izgube, ampak zaradi dobička. Zguba se izkazuje samo takrat, ko gre za viničarske plače, za

izvajanje viničarskega reda, ali splošno za zboljšanje našega položaja. Pa viničarji nismo slepi, znamo tudi računati, zato se bomo o raznih izgubah in dobičkih večkrat oglašili.

Krekova mladina

Občni zbor Krekove družine Huda jama. V nedeljo popoldne ob 3 se je v posojilničnih prostorih v Hudi jami vršil redni letni zbor rudarske družine Krekovec v Hudi jami. Zbora so se udeležili vsi člani. Tov. predsednik je poročal o delu odbora. Iz poročila se je moglo posneti, da imajo fanje mnogo dobre volje za delo, toda nedostaja jim izobrazbe.

Zastopnik centrale tov. Rozman je v svojem poročilu poudarjal važnost in nujnost krščansko-socialističnega delavskega pokreta. Krekova mladina je bila zato poklicana v življenje, da vzgaja in daje delavstvu dobrih voditeljev. V tem pravcu je treba usmeriti vse delo naše mladinske organizacije.

V odbor je bilo izvoljenih nekaj novih tovarišev. Iz predlogov, ki so bili sprejeti za zimsko delo, je bilo razvidno, da se fanje v polni meri zavedajo odgovornosti v pogledu vzgoje in izobrazbe, ki je potrebna naši delavski mladini.

Krekova družina Sv. Peter v Ljubljani. Naša družina priredi družinski večer v proslavo 10 letnice ustanovitve naše Krekove mladine dne 18. oktobra v svojih društvenih prostorih. Isti dan se vrši razstava 10-letnega dela naše Krekove mladine tudi v društvenih prostorih. Razstava bo odprta od 4 dopoldne do 5 popoldne. Vstopnine ni. — Odbor.

Kje je pri nas potrata denarja?

Danes, ko se plače delavstvu povsod kričijo in odtrgavajo, ko je zategadelj obstanek ravno delavčeve družine in delavčevega gospodarstva najbolj obupen in težaven, bi morala biti povsod na mestu največja štednja, to je lista preudarnost, kako najbolje obrniti vsak dinar in vsako paro. Pri nekaterih je že pridrla ta zavest, mnogim pa nikakor ne bodo mogli tega razumeti, najbrž nikoli, namreč, da kakor se spreminjajo razmere časa, da bi se tako mogle spreminjati tudi naše razvade. Tukaj se mimogrede dotaknemo nekoliko naših pušacev ali tobakarjev, čeprav vemo, da brezuspešno. Zato tudi v tem ni noben drug namen, kakor opozorilo pametnim delavskim staršem in fantom, da spoznajo to kvarno navado kajenja. Evo računa: oni, ki kadi pipo in porabi tedensko samo en »pakelček tobaka, zakadi v enem letu 208 Din, v 20 letih 4160 Din, v 30 letih 6240 Din. Tako skromnih pušacev je zelo malo. Največ je takih med nami, ki pravijo, da zaradi štednje pokadijo samo dva »pakelčeca« tedensko. To znaša letno 416 Din, desetletno 4160 Din, dvajsetletno 8320 Din, tridesetletno 12480 Din. Se več pa pokadijo, oziroma zapravijo denarja pušaci cigaret, rečimo najbolj priprosti. Pri normalnem pušacu gre eden do dva dinarja dnevno za cigarete. To je letno 365—730 Din, desetletno 3650—7300 Din, dvajsetletno 7300—14600 Din, tridesetletno 10950—21900 Din. Ker pa že začno kaditi cigarete komaj šoloodrasli fantiči, moremo brez skrbi računati celih 40 let, to je 14.600—29.200 Din. Tolika vsota težko zaslužena in pristradana, pa gre po zraku. To je vzelo le iz najskromnejših razmer, če bi pa izračunali, koliko dražjeja to baka se pokadi, koliko gre denarja tam, kjer

Krščanski socializem in Karl Marx

Znanstveni in kulturno-zgodovinski pomen Marxove kritike kapitalizma.

(Zbrani spisi župnika Hohoffa.)

(Dalje)

More li zmota tvoriti podlago resnici in ne le eni resnici, ampak dolgi verigi resnic, ki so vse med seboj zvezane z neločljivo trdnostjo? Logičnejše bi bilo, če bi trdili: Napačen ni le prvi stavek, definicija vrednosti, ampak tudi vsi naslednji stavki, katere je Marx izvajal na formalno pravičen način. Emil de Laveleye pravi tozadevno: »Karl Marx je brez dvoma najvplivnejši socialistični pisatelj Nemčije in o njegovem glavnem delu »Kapitalu« priznavajo tudi njegovi nasprotniki, da je originalna in nadvse upoštevanja vredna knjiga... Marx gradi svoj sistem na principih, ki so jih postavili narodni ekonomski, ki uživajo največjo avtoriteto, Adam Smith, Ricardo, de Tracy, Bastiat in cela vrsta njihovih privržencev... Skoraj vsi narodni ekonomski in tudi Thiers, čigar mnenja danes na splošno vsi priznavajo, trdijo, da je legitimni izvor lastnine delo. Če sprejmemo te premise kot resnične, bo dokazal Marx z neovrgljivo logiko, da je kapital produkt ropa. In v resnici. Če prihaja vsa vrednost samo in edino od dela, mora ustvarjeno bogastvo pripadati v celoti delavcem. In če je delo edino legitimni izvor lastnine, morajo

uporabne vrednosti... Menjalna vrednost je v resnici predstava, ki se razvija pri človeku pri opazovanju konkretnega pojava cene, to je kvantitativnega razmerja, po katerem se razpečava blago. Subjektivno naziranje človeka o vrednosti določa objektivno dejstvo cene. Na ceno vplivajo v resnici različni razlogi. Cena je kompliciran produkt mnogih vzrokov, med katerimi igra pri kupcu posebno veliko vlogo fiktivna uporabljivost (uporabna vrednost).

»Marx zanika to. Njegova definicija vrednosti je takoj nedokazanih stavek o razlogih, ki določajo vrednost; je nedokazanih in nadvse tedenciozen stavek... Je višek duhovnega užitka za tega, ki zasleduje Marxove ostrovidne dedukcije. Vsak se more od Marxa učiti — toda le v tem, da obrne kritičnega duha, ki prekipeva od Marxa, proti njemu samemu... Te prve definicije in zaradi tega tudi končni zaključki so napačni. Marx se naslanja neposredno na Ricarda. Iz njegovega prvega stavka napravi pravičen zaključek. In tukaj je, kakor povsod, veliki mojster.«

Venceoslav Winkler:

Cahejeve hlače

Tega pa niseim sanjal, ampak je to pravljica ali pa legenda ali pa basen.

Leži za hribom vas Kukmakovo. Župana ima in policaja in par sto ljudi. Zivali pa ni mogoče prešteti. Kukmakovci so modri in tihi ljudje. Ne gredo se liberalce in klérikalce in socialiste, ampak so pošteno po svoje razdeljeni v

gornji in spodnji konec. V gornjem koncu je doma župan, v spodnjem pa policaj. Če oba konca primeta skupaj, je to Kukmakovo. Postav ne poznajo dosti, kar jih pa imajo, so ostre in močne in tudi lepe. Najlepša je pa tista, ki pravi, da se na navi ne sme kihiniti in da morajo Kukmakovci hoditi po cestah spodobno in pobožno.

Prišel je od nekoč tujec, morda je bil romar, morda krojač ali čevljar ali pa berač. Vesel je bil, malo poskakoval je, sredi vasi je pa lepo kihnil in precej lepo tudi povedal svoj Bogpomagaj.

Kukmakovci so se najprej začudili, potem so se spogledali in slovesno vstali in še slovesnejše zgrabili tujca. Odpeljali so ga v ječo. Policaj je stražil pred vrati, možje so se pa zbrali k posvetu. Tri dni so sedeli za mizami in reševali postav in obračali knjige. Tri dni so delali, potem so obsodili tujca na smrt. Povedali so mu obsodbo, priklimal je. Sveta je že itak sit, je rekel.

Potem je pa sanjal. (Ze spet sanje. Sanje so rešitev tega sveta.)

Sanjal je, da je prišel pred nebesa. Lepo je bilo tam gor, ampak nič preprog in lampijončkov. Tudi parketa ni bilo. Lepo pa vseeno.

Čakali so pred vrati. Dolga vrsta je bila. Sveti Peter jih je tolažil, naj ne bodo hudi, saj je sam že siv od čakanja.

Naposled se je prikazal debel gospod. Na široko so mu odprli vrata. Angeli pri vratih so se mu priklonili.

»No, zdaj pa le naprej!« je pokimal Peter.

je v eni družini več pušcev, bi dobili velike, za proletarce naravnost vrtoglave številke. Ko bi šel ta denar za starostno zavarovanje, katerega smo delavci tako potrebni, ko bi tako moral biti denar za strokovno organizacijo, kakor mora biti za tobak, in če bi začela naša delavska mladina v tako zgodnji mladosti spravljati denarje v domače hranilnice, kako lepša in veselejša bodočnost bi se nam obetala. Ne bilo bi toliko brezdomcev in obupanih eksistenc. Mladina in vsi zavedni delavci, predložite si to! Zato nikar izgovora, češ, nimamo denarja, v krizi smo, članarine organizacije ne zmoremo, v »šparovce« nimamo kaj dajati.

Francé Kordin:

10 let

Pred desetimi leti je bilo, ko se nas je zbralo nekaj fantov in ko smo sklenili, da bomo hodili odslej novo pot. Hoteli pa smo imeti na tej poti zanesljivega vodnika, ker smo vedeli, da bo pot težka in nevarna. Za vodnika smo zbrali dr. Janeza Kreka — njegovega duha in njegove ideje.

V začetku so nas gledali nezaupno. Ta ali oni je pristopil in nam skrivaj stisnil roko: »Fantje, le korajžno naprejši!« In šli smo. Vedno več nas je bilo. Morebiti je bila v našem slovenskem življenju ta akcija eden najsmelejših pojavov, namreč, da je organiziral mlad delavec veliko kulturno delavsko organizacijo: Zažigali smo kresove in naznanjali, da gre mlada krščanska delavska organizacija na plan. Delavska mladina je spoznala poméh tega ognja in razumela naš klic. V sorazmeroma kratkem času smo ustanovili 23 podružnic, ki so imele nad 600 članov.

Povod in cilj našega gibanja je bil: 1. Spoznanje, da se je družabno in svetovno težišče spremenilo v tej smeri, da bo poklicalo v vodstvo tiste, ki žive od svojega lastnega dela. 2. Da je krščansko delavstvo poklicano, da krene v radikalnejšo in dosledno socialno smer. 3. Da je treba s praktičnim življenjem dokazati in pokazati, da smo vsi ljudje

v resnici bratje in sestre, ki se morajo med sabo podpirati in se v skupni fronti boriti za svoje pravice. Zlasti pa, da se borimo v strnjениh vrstah za tak gospodarski in družabni red, ki bo enako pravičen za vse.

Da bi se te ideje poglobile in utrile, je organizirala »Krekova mladina« socialno šolo. Prirejali smo razne tečaje, skupne izlete in sestanke. Tudi lasten list naj bi služil tej ideji. Temu je sledila še delavska založba, pa tudi razne poučne brosure smo izdajali. Tudi petje in dramatiko smo gojili. Da bi ne zane-marjali verskega življenja, ampak da bi se vedno bolj poglobljali v njega, je bil ustanovljen v organizaciji tudi referat duhovnega voditelja. Po njegovi zaslugi smo imeli več duhovnih vaj.

Deset let dela je za nami. Kdor je prehodil to pot, ve, da ni bila lahka in brez težav. Toda duha nismo nikoli klonili in ga tudi ne bomo v bodoče. Kajti idealov ni mogoče zatreti, če so v resnici iskreni in globoki. In ti so ostali do sedaj še neokrnjeni. Vedno bolj smo prepričani, da je rešitev vseh mogočih kriz, ki stiskajo človeštvo, le v zdravem pojmovanju in odnosu človeka do Boga.

Prepričani smo, da ni brez krščanstva socializma in tudi ne pravega socializma brez krščanstva.

Važna rzsodba o nadurnem delu

Celje, 27. sept. 1931.

V soboto 26. t. m. je okrajno sodišče razpravljalo o zahtevku plačila 50% povška za nadure, kakor to predpisuje zakon o zaščiti delavstva iz l. 1922. Celjsko okrajno sodišče je namreč razpravljalo o tožbi nekega predelavca proti tvrdki Westen d. d. v Celju na plačilo zneska 4611 Din za opravljene nadure pri imenovani tvrdki v času od 30. avg. 1928 do 4. 1931. Tovarna Westen je plačevala tožitelju vse opravljene nadure le kakor normalne delovne ure, tožitelj pa temu ni nikoli ugovarjal. Šele po izstopu iz službe je zahteval tožitelj 50% povšek za vsa 3 leta nazaj, kar je bil pri tvrdki. Ker se je tvrdka branila plačati zahtevani znesek, je bila vložena tožba na celjsko okrajno sodišče, ki je ugodilo tožbi in je obsodilo tvrdko na plačilo vložene zneska. Tvrdka Westen se pa ni zadovoljila s sodbo okrajnega sodišča ter je vložila priziv po svojem zastopniku dr. Skobernetu, odvet-

niku v Celju, na okrajno sodišče v Celju, ki je razpravljalo v soboto pod predsedstvom višjega s. s. dr. Vidoviča, votanta pa sta bila dr. Premšak in dr. Tiller.

Zastopnik tožene stranke je izvajal, da je tožitelj dobival plačilo za svoje delo redno v normalnem iznosu in da ni nikdar zahteval 50% povška za opravljene nadure, čeprav je na plačilnih ovitkih napis: »Reklamacije je javiti takoj po prejemu plačila.« Tožitelj se je torej s tem molče odpovedal povšku in bi smel zahtevati izplačilo 50% povška edino za zadnji teden, ko je zahteval izplačilo povška pred izplačilom. Nadalje je izjavil zastopnik tožene stranke, da velja § 10 zakona o zaščiti delavstva kot prisišno določilo, ki določa 50% povšek za nadure, za pogodbe med delodajalcem in delojemalcem, kateremu se pa delojemalec lahko odpove. Končno je tvrdka še ugovarjala, da je bil pri tožitelju povšek za nadurno delo že vkalkuliran v

mezdi in da lastnik tvrdke ni vedel, da opravlja tožitelj nadure.

Okrajno sodišče je zavrnilo priziv tvrdke in potrdilo sodbo okrajnega sodišča. Razlogi: V naprej se delojemalec v smislu zakona ne more odreči zahtevku 50% povška za nadure, za nazaj pa je možen tak odrek v smislu državlanskega zakonika molče ali s konkludentnimi dejanji. Domneva, da bi se tožitelj odpovedal povšku, ker vključ poprej navedenemu napisu: »Reklamacije je javiti takoj...«, ni nikakor upravičena,

Jožko Rozman:

Društvo Taylor v Združenih državah ameriških

Ameriški listi so prinesli silno zanimivo poročilo iz rednega letnega zasedanja društva Taylor v Ameriki. Znano je, da sedijo v upravnem odboru tega društva največje gospodarske kapacitete Amerike. Na tem zasedanju se je razpravljalo o novem pravilniku za delo v industriji. Ako odgovarjajo te vesti vsaj nekoliko resnici, znači to popoln preobrat načina in stremiljenja v pogledu racionalizacije dela. Taylor je ameriški inženir, ki je z velikim uspehom razvil teorijo, da je treba izrabiti pri delu vsak gib, skratka primerjal je človeka s strojem, brez ozira na fizično sposobnost in njegovo duševnost. Človek in stroj sta samo sredstvi za nove produkte in dobiček.

Pravilnik, ki so o njem razpravljali, gre in daje ameriški industriji v pogledu dela in delavstva popolnoma nove smernice. Sicer pa samo nekaj odlomkov važnejših vprašanj, o katerih se je ob tej priliki razpravljalo.

Cilji industrijskih podjetij morajo biti dovolj široki, da zajamejo interese vseh skupin zastopanih v industriji, vključno s konkurenti in konsumentem.

Odnosi med delavci in pogoji dela. Tukaj je treba upoštevati pravico vseh interesentov, dati jim možnost razvoja, priznati sposobnost delavcev, kakor tudi pravico za odgovornost, ki jo ima pri svojem delu.

Plača in dobiček. Višino proizvodnje je treba prilagoditi kupni moči konsumentov. Treba je, da ima delavec plačo, s katero lahko prikrije svoje življenjske potrebe. Poleg tega se naj nagradi še njegova pridnost in sposobnost. Čim manj naj se prakticira znižanje plač, ker to vpliva porazno na življenjske prilike in kupno moč delavcev. S tem je prizadeta tudi industrija. Povišanje plač se naj ne vrši samo lokalno in trenutnim prilikam industrije primerno. Plače naj kolikor mogoče ostanejo nad indeksom, seveda naj se odmerjajo po prilikah in metodi dela, toda tako, da je zajamčena delavcu trajnost zasluga. Delavci in podjetniki

temveč celo nasprotuje dobrim običajem. Tožitelj pa v predmetni zadevi sploh ni imel povoda in priložnosti, da bi se odpovedal oziroma ne odpovedal povšku, ker ves čas njegovega službovanja ni bilo med njim in delodajalcem govora o tem.

S to rzsodbo se je celjsko okrajno sodišče pridružilo stališču mariborskega okrajnega sodišča, ki je v sličnih primerih že večkrat rzsodilo v istem smislu.

naj skupno proučujejo metode dela in višino delavskih plač.

Delovni čas. Delovni čas naj traja dnevno 8 ur. En dan v tednu naj se določi kot odmor. Redni letni plačani dopusti naj bodo splošni in povsod enaki. Po 22. uri, to je nočno delo, naj se kolikor mogoče omeji, posebno za žene in otroke.

Stalnost zaposlitve. Ravateljstvo podjetja mora voditi skrb, kako stalno zaposliti svoje delavstvo. V tem pogledu so razne prilike dokazale, da je mogoče jamčiti delavcu večletno zaposlitev. Tisti, ki bi pa bili začasno odpušteni, naj prejmejo zato posebno odškodnino. Načelo, da se delavec odpusti brez vsake odškodnine, ni upravičeno. Zato naj se uvede pravilo, da vsa podjetja obvezno odškodujejo delavca v slučaju odpustitve.

Delo in nameščenci. Nadzorni organi se ne smejo brigati samo zato, da stroji brezhibno obratujejo in da je produkcija čim večja, marveč morajo skrbeti, da sodelujejo pri delu skupno z vsem delavstvom.

Varnost in higijena v obratih. Stroji in orodje morajo biti kar najbolj zavarovani, da se tako čim bolj omejijo nevarnosti. V obratih naj vlada kar največji red in snaga. Vrsto dela in čas je treba odmeriti tako, da se delavec ne utruji. Nove stroje je treba pred uporabo dobro preizkusiti. Isto je potrebno za vse nove kemične procese in izdelke. Kadar se dogodi kakšna nevarnost, je treba proučiti vse okoliščine, da se prepreči nevarnost v bodočnosti.

Starost delavcev. Minimalna doba, izpod katere se delavca nikakor ne sme zaposliti, mora biti 16 let. Vprašanje pokojnin je treba proučiti do vseh podrobnosti.

Združevanje delavcev. Splošni interes industrije mora biti, da se delavcu omogoči skupna organizacija. Delavci posameznih skupin naj nosijo solidarno odgovornost v pogledu ciljev podjetja. Vsako odredbo pri dogovorih, s katerimi se delavec obvezuje, da ne bo

Ubogi romar je šel za njim.

»Kaj gospod ne pojde bolj visoko?« se je čudil.

»Kako naj bi šel?« je bil nevoljen Peter. »Saj bi se nebesa podrli.«

Romar je majal z glavbo in šel za vratarjem.

Peter se je naenkrat obrnil:

»Ja, zakaj si pa umrl?« Kako si prišel k nam?«

Romar je povedal vse po pravici. Kihnil je in so ga obsodili na smrt.

»Nič!« se je razjezil božji vratar.

»Taka kriza je, pa kar tako umirajo ljudje. Za vsake Caheje hlače jih pobijajo. Kar nazaj pojdeš!«

Romar je mencial in ni razumel. Vprašal je, kakšne so Caheje hlače. Peter ga je potolažil, da je to poseben jezik. Cahejeve hlače so vsaka cunj, prav za prav nič. Pri Kukmakovcih so pa Cahejeve hlače velika stvar. Če kihneš, so to Cahejeve hlače. Če se usekneš v rdeč robec, so to tudi Cahejeve hlače. Le kar potolaži naj se in naj se vrne na zemljo.

Zalosten se je vračal popotnik. Dolga je bila pot iz nebes v Kukmakovo.

Skozi tri, štiri dežele je šel. Marsikje je videl Cahejeve hlače. Ponekod so ležale na cesti, drugod so jih zavijali v svilen papir, nekje so jih obesili na drog.

Svet je čuden.

Ko se je vrnil v Kukmakovo, je povedal očetu županu, da ga v nebesih ne marajo. Peter mu je vrnil življenje in ga zapodil na svet.

Kukmakovcem to ni bilo všeč. Saj so vendar svobodni sodniki. Dolgo so se pričkali. Spet so obračali knjige in pre-mišljevali, da so postali že sivi. Nazadnje se je vzdignil najmlajši med svetovalci:

»Že vem, že vem!«

»Hvala Bogu!« so se vsi oddahnil.

»V pekel ga pošljimo, če ga v nebesih ne marajo, pa bo stvar rešena,« je povedal mož.

Z velikanskim navdušenjem so sprejeli predlog.

Tudi romarju je bilo všeč. Tri dni je ležal za plotom. Jesti in piti mu niso dali. Poleg njega je stal policaj z bridko sabljo. Mogoče je hudič dobra duša. Kozarček žganja mu bo dal, preden ga bo vrgel v ogenj.

»Pa pojdimo!«

Pred peklom ni bilo treba čakati. Vrata so bila široko odprta. Procesije so šle trumoma skozi nje. Nekateri so se pripeljali z avtomobili. Blizu vrat je stal Luciferjev prestol. Ostro je gledal veliki glavar prihajajoče duše in molčal. Ubogega romarja je pa takoj opazil in se zadr nad njim:

»Kaj pa ti iščeš tod?«

Romar se je oddahnil in se ustrašil. Še enkrat je zakričal hudič nad njim.

Zdaj se je človek ojunačil in povedal o kihanju in o Cahejevih hlačah. Pa tudi o Kukmakovcih in o županu in policaju.

Lucifer se je zagrohotal, da se je stresel pekel in se začel tolči po stegnih. Kar solze so mu lile od smeja.

»Joj, joj, joj!« je pravil, ko se je malo oddahnil, »še zdaj so moje navade na svetu. Tisoč let bo že, kar sem jih vpeljal, dva tisoč. Hoho, in tudi tebe so oblekli v Cahejeve hlače! Obzalu-jem, ampak v pekel te ne moremo sprejeti. Taki, ki poginejo zaradi Cahejevih hlač, niso za nas!«

Zalosten se je romar vrnil. Bil je sestradan in suh, da že skoraj ni imela več duša prostora v telesu.

Kukmakovci so se razjezili.

»Če v nebesih in v peklu ni prostora, pojdi v vice!«

In so pognali spet romarja na pot.

Dolgo je hodil, da je prišel do tistih vrat. Črn angel z ognjenim mečem in žalostnimi očmi je varoval vhod. Molče je odkimal, ko je hotel romar vstopiti.

Revež je prošil in prošil. Zastonj je bilo vse.

»Ti si prišel zaradi Cahejevih hlač. Takih ne vzamemo. Taki imajo že na zemlji vice. V nebesih bi te morali sprejeti ali pa v peklu. Ampak zdaj te ne bodo več. Pojdi in živi. Cahejevih hlač se pa izogibaj!«

Romar je obljubil, da se bo spokoril in se je vrnil v Kukmakovo k županu in policaju.

Spet so se možje zbrali in se dolgo posvetovali. Nazadnje so rekli:

»Najmanj škodo bo, če ga izpustimo.« Preračunali so vse in so videli, da je res tako.

»Kako, da se nismo tega poprej spomnili!« so rekli — — —

To je vse sanjal ubogi romar v Kukmakovski ječi tisto noč pred smrtjo.

Ko se je pa sredi noči zbudil, je videl okno lepo odprto in belo luno na nebu in zlate zvezde. Tako se mu je zazdelo, da je na svetu lepo, da je bliskoma zlezel skozi okno in na tla in čez polje na belo cesto.

Še zavriskal je na koncu vasi pod hribom.

Policaj, ki se je prav tisti hip zbudil, je mislil, da fantje vriskajo, pa je še on zavriskal, da bi jim odgovoril. Potem je lepo sedel pod okno, varoval prazno ječo in štel zvezde.

Tako je bilo v Kukmakovem ponoči.

Kako je bilo zjutraj, tega ne vem natančno. Tudi nisem izpraševal. Toliko vem, da je imel policaj rdeča ušesa. Naprej mi ni nihče povedal, kajti Kukmakovci so tihi in modri in imajo lepe postave o molčanju in spodobnosti.

To je vsa zgodba.

Kukmakovci jo poznajo, čeprav ne govore o njej. Zvečer pa, kadar sedijo molče pred hišami in kadijo, premišljujejo gotovo o Cahejevih hlačah...

«, dne 8. oktobra 1931.

V nedeljo 18. oktobra ob 11. uri delavsko zborovanje v Rokdelskem domu na Vrhniki

pristopil k strokovni organizaciji, je treba ukiniti.

To društvo je izneslo predlog, da bo osnovalo v tem pravcu posebno organizacijo, katera bi gornje predloge v ameriški industriji tudi uveljavila.

Poročilo je za čas, ki ga preživljamo, silno zanimivo. Vemo, da ti predlogi niso bili stavljeni z namenom, da se ublaži beda med delavstvom. Ne, velekapital se je začel zavedati, da s tem, ko ljudje nimajo dela, usihajo tudi viri dohodkov v njegove nenasične blagajne. Racionalizacija tedaj ne prinaša samo delavstvu težkih časov, marveč morajo po vsej logiki temu slediti tudi tisti, ki so sicer od tega nagrabili težke milijone. Seveda ni s tem rečeno, da bodo tudi ti umirali v bedi in pomanjkanju. Toda nereelno gospodarstvo, ki ga je v teku zadnjih desetletij ustvaril kapitalizem z namenom, čim več nagrabiti in tem manj dati, postaja svarilen klic. Ta klic oznanjuje, da gospodarsko vprašanje še ni rešeno, če je podjetje najmodernejše racionalizirano. Rešitev je v tem, da ima čim več ljudi delo in kruh.

Moderne Spartanke

Živimo v času, ko je kultura duha in telesa dosegla svoj višek. Kultura telesa pa že svoj delokrog, ki bi ji moral biti po zdravih pojmih določen.

Pretečeno nedeljo sem se mudil v enem večjih industrijskih krajev naše dravske banovine. V zgodnjih popoldanskih urah srečam grupo deklet. Vse v živahnem pomenku. Nekaj ujamem tako mimogrede. Ali jih bomo... Me moramo dobiti itd. Na sportnem prostoru se zbira mladež. Fantje in dekleta. Hazenska tekma bo. Dekleta se postavijo v bojno vrsto. Tekma se prične. Huronsko vpitje, podžiganje strasti, sedaj ene, sedaj druge grupe, odmeva po sportnem prostoru. Naravnost besen postaja boj. Ena grupa deklet je bitko dobila. Burno ploskanje. Kritika, jeza in zabavljanje na drugi strani. Tako gre skoraj vsako nedeljo.

Vprašal sem se: Ali je to kultura srca? Ali je to za mladega dekleta, ki bi se moralo pripravljati na bodoče življenje.

Da se bijejo in razbijajo fantje, je kolikor toliko, četudi ne odobravamo, razumljivo. Fantje so! Toda dekleta. Prav in lepo je, ako se mlado dekle posveti sportu. Toda vse do svoje meje.

Treba je gojiti tudi kulturo duha in srca. Danes pa se goji samo kultura telesa, ki našo mladino naravnost posurovi.

Ali bi ne bilo lepše, ali bi ne bilo bolj častno za vzgojitelje in dekleta, da bi se usmerili oziroma vzgajali v drugem pravcu?

Pridejo težave, pride realno življenje, pa ti taka stvarica takoj odpove. Nobene podrejenosti. Nič odgovornosti. Kako živeti? Kako delati? Na vse to prej ni bilo časa misliti. Slovensko dekle in vsi tisti, ki imate odgovornost za tako surovo vzgojo, ali se zavedate velike odgovornosti pred bodočnostjo, ki čaka naš mali slovenski rod? Ne gojite strasti in surovosti brez potrebe, saj jo je že itak preveč. Ne posnemajmo tistih, ki jim je sport in zabava smoter življenja in so v svojem življenju gnili do dna. Sicer se bo nad nami samim to maščevalo in tudi naša delavska mladina ne bo več zmožna niti sposobna voditi borbo v svojem življenju.

Kongres marksističnih organizacij in resnica

Marksisti imajo kongrese. To so sicer njihove zadeve in jih mi ne bi omenjali, če ne bi marksistični strokovničarji s kongresi v zvezi lansirali v svet neresničnih podatkov, s katerimi skušajo sebe pokazati kot edine zastopnike delavstva. To njihovo misel je poudaril, kot je poročala v zadnji številki že Delavska Pravica, kongres Strokovne komisije, češ da »je celo v Sloveniji zelo majhen vpliv krščanskih strokovnih organizacij t. j. JSZ. V še večji meri skuša dokazati to srbska oficialna revija, mesečnik URSS-a. O moči marksističnih organizacij prinaša namreč številke, ki so vse ogromne, ki pa se med seboj ne ujemajo. Za letošnje članstvo navaja poročilo številko 35.261 ali 35.259. Če pa pogledamo število strokovnega časopisa, pa vidimo, da izhaja to le v 25.000 izvodih. Jasno pa je, da tudi vsega časopisa ne dobi članstvo, ampak tudi drugi naročniki. Če upoštevamo še princip, da dobi vsak član tudi strokovni list, bo moral priznati vsak pameten človek, da šteje URSS mnogo pod 25.000 članov. URSS-ove organizacije so napredovale po njegovi statistiki od l. 1930. do letos od 31.150 članov na 35.261, torej za več kot 4000. Sodrug! Ali verjamete sami svojim številkam? Mi jim ne moremo. V času gospodarske krize in brezposelnosti povsod pada število članstva strokovnih organizacij. Le pri URSS-u oz. v Sloveniji pri Strokovni komisiji — je razvoj obraten. Tu članstvo raste! Zelo se nam dozdeva, da je pripravil URSS te številke za kongres, na katerem bodo tvorili Haraminovci veliko manjšino, v drugi vrsti pa so številke namenjene za — javnost!

Seveda proklamira URSS tudi orga-

ke odgovornosti pred bodočnostjo, ki čaka naš mali slovenski rod? Ne gojite strasti in surovosti brez potrebe, saj jo je že itak preveč. Ne posnemajmo tistih, ki jim je sport in zabava smoter življenja in so v svojem življenju gnili do dna. Sicer se bo nad nami samim to maščevalo in tudi naša delavska mladina ne bo več zmožna niti sposobna voditi borbo v svojem življenju.

Več praktičnih naukov in navodil za pot v življenje, pa bo marsikatero slovensko dekle lažje prebilo to težko pot življenja doma, posebno pa še na tujem.

nizacijo stavcev za svojo in bi pri tem prav rad utajil, da je ravno v tej organizaciji prav mnogo članstva marksističnega mišljenja. — Krščanskih, pravi poročilo URSS-a, je po naših računih, ker sami števila članstva ne izdajo, le 3806 in upošteva pri tem le JSZ. Kaj bodo rekli k temu naši tovariši iz zagrebske centrale, ne vemo; vemo le, da štejejo njihove organizacije dejansko nad 2000 članov. In naj sodrugi še vedo, da so se tudi pri članstvu v JSZ včlanjenih organizacij temeljito uračunali.

Res je, da mi ne prinašamo števil, ker ne moremo slediti sodrugom pri potvarjanju števil. Javne številke govore več! In te pravijo, da so sodrugi v Sloveniji po lastnem priznanju izgubili nad 50 obratnih zaupnikov, dočim je JSZ povsod svoje pozicije obdržala, ponekod napredovala, v rudarskih revirjih pa izgubila nekaj mandatov le radi marksističnega manevriranja. — In četudi bi bile URSS-ove številke resnične, morajo sodrugi vedeti, da od današnjih številčnih moči še ni odvisna bodoča moč. Ogromna masa jugoslovanskega proletarijata je še neorganizirana (zavarovancev je nad 700.000) in vse te mase bo imel tisti, ki bo delal pridno in pošteno. Ant.

Srečno se je izrezal. Neki potnik v Berlinu se je bal, da bo zamudil vlak. Zato je naročil avtomobil. Ker mu je pa že precej primanjkovalo denarja, je preiščeval, kako bi napravil, da ne bi bilo treba plačati taksija. Ko se je ustavil avtomobil, je prosil šoferja, da mu naj posodi vžigalice, češ da mu je padel v avtomobilu bankovec za 1000 mark. Ko je šofer to slišal, je naglo odbrzel izpred oči potnika.

Brezposelno zavarovan e v Nemčiji

Doba čakanja.

Kdor hoče prejemati podporo za kratko delovno dobo, mora izpolniti dobo čakanja za brezposelno podporo. In to zadnje v slučaju, če je odpadlo v obratu neposredno prej v neposredno si nasledujočih tednih najmanj osem polnih delovnih dni, v vsakem tednu pa najmanj dva polna delovna dneva. Doba čakanja je tudi izpolnjena, če je obrat neposredno pred začetkom podpornega tedna dva tedna drug za drugim miroval.

Sklepne pripombe.

Nemško brezposelno zavarovanje predstavlja veliko delo samopomoči neposredno udeleženih delodajalcev in delavcev. Podlaga tej pomoči proti brezposelnosti tvori v celoti misel, da so glavni vzrok tej dolgotrajni in razširjeni brezposelnosti v Nemčiji politični dogodki v zadnjem petnajstletju in da mora zaradi tega tudi ves narod skrbeti za žrtve teh dogodkov.

Preskrba brezposelnih v Nemčiji — kakor tudi vsa socialna politika se mora pripisati v polni meri aktivnemu delovanju in vplivu strokovnih organizacij, ki so že davno prej pred uveljavljanjem zakona o brezposelnosti plačevale brezposelno podporo, kar se še danes — kljub krizi — v polni meri vrši.

„Krekova knjižnica“ je edina krščansko-socialistična književna založba. Za mesečno članarino 4.— Din dobiš vsake štiri mesece po eno lepo knjigo

Prva delavska hranilnica in posojilnica

r. z. z. o. z. v Ljubljani
(Delavska zbornica)

Sprejema hranilne vloge in daje posojila najugodnejše.

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

Oče se je bil oprl s komolci na mizo in je ves rdeč gospodu Douglasu vneto nekaj pripovedoval. Širokopleči velikan z grmasto sivo brado ga je molče poslušal, od časa do časa pokimal in se smehljaj predse. Mršava, bolehnata postava z votlimi lici in z modrimi kolobarji okrog oči, ki je glavo trudno naslanjala na deblo, in s suhimi, dolgimi prsti oklepala roko njegove matere, je bila njegova botra, ki se mu je vedno zdela kot poslanka z onega sveta. A poleg nje — poleg nje — dama v brezrokavni sivi obleki s skromno nazaj počesanimi lasmi...

»Elsbeth, Elsbeth!« je zaigralo v njem; potem pa je padlo nekaj kakor oblačna stena med njo in njega, mu leglo ledeno na dušo in mu omeglilo oči z vlažno tančico.

Njej nasproti je sedel gospod z drzno plavo bradico in s še bolj drznimi modrimi očmi; zaupno se je sklanjal k njej, čez njeno tiho obličje pa je drsel smešek.

»Tega bo poročila,« si je dejal z določnostjo, ki je bila več kot pa samo ljubosumna slutnja. Z vidnostjo, ki je lastna ljubezni, je spoznal, da se ti dve naravi dopolnjujeta in da morata iskati druga drugo. — In morda, morda sta se že našli, medtem ko je on trosil svoje dni v ničnjih sanjah...

Strme je obstal in meril moža, ki mu je šele razjasnil, kaj je z Elsbeth izgubil — izgubil seveda, ne da bi bilo kdaj njegovo.

Kje pa bi se kdaj mogel meriti s tistim človekom tam poleg nje! Prav na las tak je bil vzor moškega, o katerem je vedno sanjal.

Drzen, odločen, v svesti si zmage — tak je hotel postati tudi sam — kakor mladi mož, ki je gledal Elsbeth z lahkomišelnim smehom: nosil je lakaste čevlje in modno barvnega metulja za vratom; obleka je bila iz najboljšega črnega blaga.

Skoraj uro je stal Pavel tako, ne da bi se upal premakniti z mesta, ter požiral z očmi Elsbeth in njenega spremljevalca.

Znočilo se je, pa je komaj opazil.

Prižgali so dolge vrste lampijonov, ki so pošiljali begotno, mračno soj na pisano gnečo ljudi.

»Kako lepo sem skrit!« je mislil Pavel in se veselil teme, v katero se je bil zavlekel. Ni pazil na dvoje moških, ki sta prikoralaka do njega in si prav v bližini dala nekaj opraviti na tleh... Tedaj je pa v hipu zažarel komaj tri korake od njega bengalični ogenj, ki je potopil vse naokrog v morje slepeče luči.

Pavel je hotel brž pobegniti v senco bližnjega debela, a bilo je prepozno.

»Kaj ne stoji tam Pavel?« je kliknila mati.

»Kje?« je vprašala Elsbeth in se radovedno obrnila.

»Fant, kaj pa stikaš po temi?« je vpil oče.

Moral je rad ali nerad stopiti iz teme. Zardel od sramu je s čepico v roki stal pred Elsbeth, ki je naslonila glavo na roko in z nasmehom zrla vanj.

»Da — tak je vedno — pravi plazilec,« je dejal oče ter ga udaril po rami. Tuji mladi gospod si je pogladil lase s čela in se smehljaj pol dobrodušno, pol zasmehljivo.

Zdajci pa je vstal stari Douglas, stopil k njemu in ga prijel za obe roki. »Glavo pokonci in prsa ven, mladi prijatelj,« je zavpil s svojim levim glasom. »Prav nobenega vzroka nimate, da bi po-bešal oči. Vi najmanj, na vsem svetu. Kdor z dvajsetimi leti vrši to, kar delate vi, je cel možak, in se mu ni treba skrivati. Nočem vam vzbujati domišljavosti, ampak samo vprašajte, kdo bi si vas upal posnemati. Morda ti, Leo?« se je obrnil na mladega lahkoživca, ki je odkuril z veselim smehom.

»Me morate pač porabiti takega, kot sem, striček!«

»O, če bi le bilo na tebi kaj porabljivega, ti ničvrednež,« je odvrnil Douglas. — »To je namreč moj nečak, Leo Heller, leni Jakec v drugi izdaji...«

»Stric, našgem te.«

»Mir, navihanec!«

»Stric — dvajset kozarcev — kdor bo prej pod mizo —«

»Vidite — to je pri njem spoštovanje!«

»Stric — ščiplješ...«

»Mir — pogled malo tega mladega gospodarja

— dvajset let je star in drži vse gospodarstvo na vrvici.«

»No, gospod Douglas, jaz sem tudi še na svetu!« je zaklical Meyhöfer z malo dolgim obrazom.

»Ne da bi vam hotel reči kaj preveč — ampak vi imate vendar toliko posla s tisto delniško družbo. — Vi se pač ne morete brigati za take brezposelnosti.«

Meyhöfer se je priklonil, ker mu je to godilo, in Pavla je bilo sram zanj, ker je dobro razumel ost teh besed.

Gospa Douglasova mu je z nasmehom pomigala k sebi, ga prijala za roko in ga božala po njej. »Veliki in lepi ste vzrasli,« je rekla z medlim, prijaznim glasom, »in lepo hvalo ste dobili.«

»Ampak recite mu vendar ti,« je povzela mati, ki je bila danes nekam bolj prosta kot sicer. »Pavel, prosim, tvoja botra —«

»Da, prosim — prosim,« je dejal Pavel jec-ljaje in znova zardel.

»Bog te bo blagoslovil, sin moj,« je rekla gospa Douglasova. »Zaslужil si,« — in glava se ji je spet povsila k deblu.

Pavel je stal zdaj za klopjo in ni vedel, kaj bi pričel. Prvič, odkar je dorasel, je bil zdaj v tuji družbi. Pogled mu je padel na Elsbeth, ki se je naslanjala na komolec in se ozirala po njem.

»Meni pa še dober dan nočeš reči,« ga je vprašala z lahno porednostjo.

Zaupno »ti« mu je dalo poguma. Stegnil ji je roko v pozdrav in vprašal, kako ji je kaj bilo ves ta dolgi čas.

Moten soj ji je preletel obraz. »Ne dobro,« je dejala lahno, »a o tem pozneje, ko bova sama.«

Pomaknila se je malo v stran in rekla: »Pridi!« In ko je sedel poleg nje, mu je komolec podrnil po njenem tilniku. Telo mu je stresel neznan drget, kot ga še ni občutil v življenju.

Leo Heller mu je dal roko kar čez mizo in dejal smeje se: »Da bova prijatelja, vi vzornik vzornikasti!«

»Žal nisem vreden, da bi me jemali za vzor,« je odvrnil Pavel priprosto.

»Potem bodite srečni — jaz tudi ne. Nič mi ni zoprnejše, kot takle vzornik.«

»Zakaj ste pa mene tako imenovali?«